

spravedlivost a právo. I což se strachujete, ó, lidé malé víry! kdy sme měli více práva, než nám ho teď zabezpečil diplomem a zapřísahá brzy přísahou císař Pán? Nikdy sme ještě tak veliké bezpečnosti právní neměli, než těch, a proto na čase jest, aby aspoň právní církve Te Deum na jednu neděli drželi, a my myslíme, a tu náradu veřejně předkládáme, aby se poslední neděle adventní za takovou ode všech zvolila, kdebychom Boha všickni chválili za diplom císařský a prosíli, aby požehnání své svaté na dílo konstituce říšské vylíti ráčil a způsobil milostivě, aby pravdou se stala rovnoprávnost náboženstva a národnosti v krajinách, zemích a celé říši rakauské.

V světských poměrech krajin a národů platí pravidlo hmotné, že kdo sobě běře, ten má, v tom musíme i my jako národ se cvičiti a zákonem vyslovená práva máme sobě neustupně přivlastňovati, v jejich užitek se klásti, důslednosti z nich sobě k pohodlí připravovati a směle o práva svá se domáhati, nebo kdo pozdě přijde, tomu se čipernější, živější národové vysmějí. Budouli dva miliony Slováků teď na svá práva se domáhati, jistě že blaženějších časů neměli od 1900 let, než jim nastanou v konstitucii na základě diplomu od 20. Okt. provedené, budouli ale jen „fajta“ darebná, jako jim kedysi Kossut nadával, tu se jim stane jako za starodávna a za let starodávných; za let nedávných.

58

Clánok M. L. „Samospráva krajů slovenských“.

Uverejnené v Hlasoch Slováku, Praha 1861, str. 75—77.

Autor [ide tu pravdepodobne o evanjelického farára v Tisovníku M. Laciaka (1826—1904)], uvádza maďarizáciu do súvislosti s potrebou odlúčenia slovenského národného územia od maďarského. Rozptyľuje náhľad, že literárne osamostatnenie Slovákov by mohlo mať škodlivý vplyv na spoločnú literatúru česko-slovenskú. Táto podľa neho je zárukou proti nebezpečenstvu germanizovania Čiech.

Mimo redakce „Času“ tešíme se i my z účastenství, které slovenské naše obecnstvo v čtení „Času“ běře, co z hojných z našich stran plynoucích dopisů zavíráme; tešíme se pak tím více, čím dávněji *cítěna byla potřeba tiskem veřejného obhajování národních našich práv stonajících jako ze všech dosavadních dopisů ze Slovenska vysvitá, pod tlakem maďarstva*, ano, nejen že vyšší šlechtu slovenskou nám již celkem odcizilo, než i z měšťanstva nám jen tu i tam, co řídké příklady upovědomění slovenské národnosti někteří vlastenci zbývají, tak, že všecko počínání naší inteligence pouze na lidu se zakládá. Co divu tedy, jestli se prospěchu našich, byť i ne do konce dožítí, aspoň velmi trudně docíliti možná? Roztroušená naše inteligence vede opravdu zoufalý, avšak jistý boj, jistý proto, poněvadž se z obou stran bojuje za mluvu, tato ale i sobě hroznější tyran, bez dobrovolného se tomu podrobení interesovaného vnutiti není s to: pak není nerovný tento náš boj příčinou, že se toliko hlasů v jeho záležitosti dvíhá, neboť je on, při všelike jeho trpkosti, ne nemilým zaměstnáním našinců, ale křivda, anať se nám neuznáváním naší individuality národní stává, jest, co tak bolestně neseme.

Abych však srozumiteľnejším byť, ukrácaní našich národných práv v tom záležití, že si maďarstvo prívlastňuje Slováka, byť i medzi čirými Slováky, bez vedomosti reči maďarské ani k štátnim, ani k cirkevným úradúm nepripouštěti; odkud přirozeně povstává u nás odůvodněná tužba odloučení správny slovenských našich krajů, aniť se od Tater po Dunaj, pak Ipel, Gemerem až po Torysu rozprostírají.

Budete-li se tedy tomu divit, že z našeho lůna pošla velebná idea vzájemnosti slovenské, jakožto z lůna nejutlačěnějších Slovanův? Ano! nebudete se ani tomu divit, že tak úpěnlivě zrak náš k sourodým našim světoobčanům obracíme. Dobře znájíce fyzickou naši slabost, o samostatném hmotném podnikání s žádoucím výsledkem na tento čas bychom pochybovali, a protož se vždy rádi co přívažek stejnorodého živlu považujeme; pročž hojného jest se u nás výtěžku nadíti pro toho, kdo nepředpojatě našim záležitostem se věnujíc, udržuje naši stranu.

Rozkolnictvím od některých jmenované literární naše počínání, at se o něm zmíním, pražádného nemá škodlivého vplyvu na společnou naši literaturu, neb jím se jen zachování sebe samých a udržení z germanizovaného Česka pro Slovanstvo docíliti míni, pak se k Vám o zhovívavé posouzení tohoto podnikání našeho ucházíme: neb, jako to podotknuto, po překonaných obtížnostech, s nimiž, co jednou Prometheus, zápasíme, vděčně se vzdáme samostatného běhu, vplynouc do rozsáhlejšího řečiště, kde se blažnějších časů dočkáme.

59

Clánok Jána Palárika „Otázka národnosti pri novom politickom usporiadaní Uhorska“.

Uverejnil PŠL, roč. II, č. 46, str. 362—363. Budín 17. novembra 1860.

Slovenský národ prináša obeť, keď prijíma, aby maďarčina bola rokovacou a úradnou rečou na Slovensku, ale aby bola slovenčina vylúčená vôbec z verejného života, proti tomu treba protestovať. Politika výlučne maďarskonárodná urazila by iné národnosti. Spravodlivosť požaduje, aby Maďarstvo dalo národnostiam v medziach zákona a konštitucionálneho života voľný pohyb, aby negravitovali k svojim pokrvným susedom.

Šťastlivé podarenie nového politického preporodu krajiny našej Uhorskej závisí hlavne od tej otázky, jakú politiku bude chcieť nasledovať maďarský národ oproti druhým národnostiam v Uhorsku žijúcim. Najvyšší prípis Jeho apošt. kráľovskej Jasnosti odo dňa 20. Oktobra strany povýšenia maďarského jazyka na hodnosť diplomatickej reči v celej krajine Uhorskej k hlavnému uhorskému kancelárovi mohol by sa stať zárodokom neblahých národných nesvárov a rozbrojov, pokoj, rozkvet a blahobyt krajiny rozrývajúcich, vlast' do nebezpečenstva vystavujúcich, jestli by on silnejšiu maďarskú stranu natoľko exultoval, že by sa povolanou a oprávnenou byť cítila, politiku výlučne maďarsko-národnú, k utlačeniu druhých národností v Uhorsku žijúcich smerujúcu, nasledovať. K prekazeniu toho zlého v nadrečenom najvyššom prípise sa síce dodáva: „naridzujem zároveň, že má mestským i vonkovským obcam zostat